

Justis- og beredskapsdepartementet

Vår ref. / ansvarlig advokat:
1348TB
Advokat Thomas Benestad

Deres ref:
-

Dato
23. oktober 2020

HØRINGSUTTALELSE – Ny lov om erstatning fra staten til voldsutsatte

Vi vil med dette fremsette våre synspunkter mht. forslag om ny voldsoffererstatningslov.

1. Pkt. 1.1., pkt.2. Formål - effektiv ordning;

«Alle som er tilkjent erstatning fra skadevolder for nærmere angitte volds- eller seksuallovbrudd skal kunne få utbetalt erstatningen fra staten tilnærmet automatisk og umiddelbart, uten å fremme noen søknad. Målet er at en rask avklaring ...»

Advokatfirmaet Salomon Johansen AS er enig i at dagens voldsoffererstatning fungerer dårlig. Det er for tiden svært lang saksbehandlingstid (ca. 1 ½ år for saker uten dom, og i saker med dom ca. 5-6 måneder). Også saksbehandlingen i klagesaker er lang. I tillegg er selve saksbehandlingen ved Kontoret for voldsoffererstatning blitt alt for streng, etter vår mening benyttes en for streng/feilaktig krav i forhold til bevis (jfr. pkt. 19 nedenfor). Alt i alt medfører dette en stor/ekstra påkjenning for de fornærmede.

Vi støtter ønsket om en raskt og effektiv prosess, men det presiseres at dette ikke må gå ut over de voldsutsattes rettigheter. En rask prosess er viktig for de voldsutsatte, blant annet for å få lagt traumet bak seg osv, men viktigere likevel en rettferdig prosess hvor man har mulighet for å få erstatning.

Vi er enig i at det bør være et mål å stille de ansvarlige til ansvar - også erstatningsmessig, samt å holde statens utgifter nede, men dette må ikke skje på bekostning av de voldsutsatte.

Saksbehandlingstiden kan gjøres kortere ved for eksempel å ansette nok ansatte, sørge for at voldsoffererstatningsmyndighetene har tilstrekkelig utstyr/midler mv.

«Departementet foreslår at alle som er tilkjent erstatning fra en skadevolder i en sak som omfattes av ordningen skal få en henvendelse fra staten, og at de uten nærmere søknad skal kunne få utbetalt erstatningen.»

Vi støtter forslaget om automatisering, dvs. at dom mer eller mindre automatisk skal føre til utbetaling av erstatning til skadelidte, men kun i forhold til de straffesaker som avgjøres i domstolene.

2. Pkt. 1.1., pkt.2., pkt. 8.5.1. Krav om dom for erstatning

«Systemet er basert på at det stilles krav om at skadevolder er dømt til å betale erstatning til den voldsutsatte. Det forutsetter at hele erstatningskravet fremmes for og behandles av domstolene. Slik blir erstatningskravet behandlet tidligere i straffesakskjeden, avgjørelsen får høy kvalitet og vil i større grad oppleves rettferdig, samtidig som at det ikke blir nødvendig med ytterligere behandling hos voldsoffererstatningsmyndighetene.»

«Det innebærer at dersom påtalemyndigheten har henlagt saken etter bevisets stilling eller på grunn av strafferettslig foreldelse, må den voldsutsatte gå til sivilt søksmål mot skadevolder og få dom for erstatning for å kunne få erstatning fra staten.»

Advokatfirmaet Salomon Johansen AS er sterkt imot dette forslaget, som etter vår mening vil svekke voldsoffererstatningsordningen dramatisk.

Forslaget vil få betydning for svært mange voldsoffererstatningssaker. Det er kun et mindre antall straffesaker som behandles i domstolene. De aller fleste voldsoffererstatningssaker i dag har ikke vært domstolsbehandlet. Foreslåtte lovforslag vil således omfatte størsteparten av voldsoffererstatningssakene, og dessverre svært negativt.

Det er vår erfaring, etter å ha arbeidet med voldsoffererstatningssaker i mer enn ti år, at mange voldsutsatte ikke kan gå til rettssak mot gjerningspersonen(e). Ofte skyldes dette medisinske forhold. Voldsutsatte kan være i en helsemessig situasjon som gjør det umulig for dem å gå til sak mot gjerningspersonen(e), eller det kan være andre medisinske forhold – som at man er i en behandlingssituasjon som gjør rettssak umulig. Alle disse vil med lovforslaget bli fratatt muligheten til å få voldsoffererstatning.

Vi ser at mange som søker voldsoffererstatning er påført PTSD (posttraumatisk stressyndrom) som følge av den straffbare hendelsen(e), for eksempel etter drapsforsøk, voldtekter mv. Det følger av det internasjonale diagnosesystemet ICD-11 at personer med PTSD per medisinsk definisjon ofte ikke vil være i medisinsk stand til å gå til rettssak (min utheving: «Post-traumatic stress disorder (PTSD) is a disorder that may develop following exposure to an extremely threatening or horrific event or series of events. *It is characterized by all of the following: ... 2) avoidance of thoughts and memories of the event or events, or avoidance of activities, situations, or people reminiscent of the event or events; and ...*»). Mange voldsut-satte/voldtatte med diagnosen PTSD vil altså unngå forhold som minner om voldshendelsen/-gjerningspersonen(e), og da blir spesielt rettssak – herunder det å måtte møte gjerningsperson ansikt til ansikt i retten mv – helt umulig. Det er anslått at ca. 55 000

nordmenn har PTSD til enhver tid (<https://forskning.no/sintef-psykiske-lidelser-partner/55-000-nordmenn-sliter-etter-traumatiske-opplevelser/361830>). Ikke alle disse tilfelle skyldes straffbare hendelser som kan gi rett til voldsoffererstatning, men mange gjør det. Med andre ord vil lovforslaget medføre at en stor gruppe voldsutsatte med PTSD ikke vil ha mulighet til å få voldsoffererstatning.

Det å måtte møte gjerningspersonen(e) i en sivil rettssak kan være svært retraumatiserende for de voldsutsatte. Muligheten for retraumatisering vil gjøre at mange ikke vil kunne gå til sivil erstatningssak for domstolene. Mot dette kan man anføre at enkelte fornærmede likevel må møte gjerningspersonen(e) i straffesaker for domstolene. For det første viser disse rettssakene at det sak for domstolene ofte en stor belastning for de voldsutsatte, og mange blir også dårligere etter slike rettssaker. For det andre er straffesaker på flere områder annerledes enn sivile erstatningssaker for domstolene, blant annet ved at påtalemyndighetene er til stede og fører hovedsaken, man kan ha rett på lukkede dører, man kan ha rett på å forklare seg uten at tiltalte er til stede i salen, man kan gå etter at man er ferdig med sin forklaring osv. – som gjør dette lettere for fornærmede enn sivile erstatningssaker. Det er for øvrig bemerkelsesverdig at man i straffesaker for domstolene har gjort flere grep/tiltak for å gjøre ting lettere for de voldsutsatte, mens ingen ting foreslås gjort for de sivile erstatningssakene (av samme type). Lovforslaget vil også for disse personene medføre en dårligere voldsoffererstatningsordning.

Mange voldsutsatte er redde for domstolssystemet; de er redde for å oppsøke advokater, de er redde for domstolene, de er redde for ikke å bli trodd, de er redde for risikoen knyttet til retts-saker osv. Denne frykten vil få mange til ikke å gå til sivil rettssak. For alle disse vil det nye forslaget medføre at de ikke vil få voldsoffererstatning, mot i dag hvor de kan sitte i eget hjem og søke slik erstatning digitalt – uten å måtte møte i retten, møte gjerningspersonen(e) mv.

Det vil være svært vanskelig for mange voldsutsatte å stå i sivil rettssak hvor det er mange skadevoldere, for eksempel i gruppevoldtekter. I tillegg til flere gjerningspersoner vil det ofte være flere advokater på den andre siden, så det totale antall «motparter» kan være høyt. Dette kommer i tillegg til at selve rettssaken ofte er en tungt og tøff prosess i seg selv. Man risikerer således at det i saker med flere skadevoldere så vil de fornærmede ikke klare å gå til rettssak for å få dom, og således ikke få den erstatning de bør få. Også for disse personene medfører lovforslaget en forverring av dagens situasjon.

Tilsvarende er det mange fornærmede som ikke kan gå til sivil erstatningssak mot gjerningspersonen på grunn av økonomiske forhold. Selv om man skulle ha fri sakførsel mht. egne advokatutgifter risikerer man å måtte betale for motpartens advokatutgifter, noe mange rett og slett ikke har råd til. I saker med mange gjerningspersoner, som gruppevoldtektsaker, hvor hver gjerningsperson møter med egen advokat, blir risikoen for høye advokatutgifter stor. Ved en ankebehandling i domstolene vil den økonomiske risikoen økes betydelig. De med dårlig råd, og dette er et betydelig antall mennesker, vil således ikke få voldsoffererstatning med det nye lovforslaget.

Rettssaker er nesten alltid forbundet med usikkerhet, som gjør det umulig/vanskelig for mange å gå til sivil sak for domstolene. For svært mange er rettssak så skremmende at de ikke tør gå til sak. Det er for svært mange vanskelig å bare møte gjerningspersonen, for eksempel en drapsmann eller en voldtektsovergriper. Å måtte møte vedkommende i retten er for mange en umulighet. Disse vil også miste retten til voldsoffererstatning med dette forslaget.

Lovforslaget omhandler etter vår mening i svært liten grad barn/mindreårige. De vil normalt ikke ha mulighet selv til å gå til (sivil) retts sak. Barn/mindreårige vil være avhengig av sine verger/midlertidige verger. Med det nye forslaget vil barn/mindreårige ikke få erstatning om verger/midlertidige verger ikke følger opp deres rettigheter. Det kan være mange grunner til at verger/midlertidige verger ikke får fulgt opp barnas/de mindreåriges rettigheter; medisinske forhold, økonomiske forhold, manglende kunnskap, glemmer å informere barna/mindreårige når de blir voksne, redsel for å gå til retts sak mv.

Lovforslaget vil medføre et betydelig økt ansvar for midlertidig verger (setteverger). Hvis disse skulle gjøre feil kan man se for seg at de selv vil kunne bli gjort erstatningsmessig ansvarlige. I så fall risikerer man at færre vil ta slike vergeoppdrag, som igjen vil gå ut over de mindreårige.

Mange voldsoffererstatningssaker gjelder familievold, med vold mot parter eller egne barn. Det vil være svært vanskelig for partner og for barn å gå til sivil retts sak mot tidligere ektefelle mv eller mot egne foreldre. Det er i saker med partnervold ofte en ubalanse mellom partene, i tillegg til medisinske forhold mm., som gjør det umulig for voldsutsatte å gå til sivil sak mot voldsutøver. Enkelte fornærmede lever også i et voldelig forhold preget av både vold og kjærlighet, en kombinasjon som gjør at mange ikke vil klare å gå til retts sak mot sin partner. Lovforslaget vil gjøre situasjonen enda vanskeligere for de voldsutsatte, spesielt for barn som utsettes for vold fra en eller begge sine foreldre. Det stilles også spørsmålsteget ved muligheten for å gå til sivil retts sak mot barnas egne foreldre når barna for eksempel bor hjemme hos foreldrene som har utsatt dem for vold mv. tidligere. En sivil retts sak vil i disse tilfellene kunne øke risikoen for ytterligere/økt vold mot barna.

Vår erfaring er at unge myndige personer, unge voksne i aldersgruppen ca. 18-25, ofte kvier seg veldig for retts saker for domstolene. De har ofte ikke ressursene, økonomisk og på annen måte, til å gå til retts sak. De er dessuten ofte i en sårbar alder, hvor det for mange er umulig å gå til sak. Mange står i en situasjon, for eksempel studiesituasjon, som gjør det umulig å gå til retts sak. Det foreslåtte forslag til ny voldsoffererstatningslov vil således medføre at mange unge voksne ikke vil få voldsoffererstatning.

I saker hvor gjerningspersonen(e) har unndratt seg straffeforfølgning, for eksempel ved å gå i skjul eller flykte landet, vil det være vanskelig å få dom, både i straffesaker og i sivile saker. De voldsutsatte vil etter forslaget risikere å ikke få erstatning i disse sakene. I saker hvor gjerningspersonen(e) trenerer domstolssakene vil de også voldsutsatte risikere å ikke få erstatning, eller få denne først etter lang tid.

Etter dagens voldsoffererstatningsordning kan man, hvis vilkårene er oppfylte, få erstatning i både mindre og større saker. Det vil være få voldsutsatte som vil gå til sivil retts sak for domstolene i de mindre sakene/saker hvor erstatningskravet er relativt lavt (i forhold til risikoen mht. høye domstolavgifter mm). Sagt på en annen måte, hvem vil gå til sak for et erstatningskrav på 10 000,- - 50 000,- når saksomkostningene kan komme på over 100 000,-. Riktignok har man en småkravsprosess, men selv denne medfører en betydelig økonomisk risiko mm. Dette medfører at voldsutsatte i de – relativt – mindre sakene vil bli negativt rammet av lovforslaget.

Etter dagens ordning er det mulig å få dekket utgiftene til spesialistvurderinger/-erklæringer i alle saker, dersom vilkårene ellers er oppfylte. Dette er for eksempel aktuelt i forhold til å vurdere om man har rett på menerstatning (om den varige medisinsk invaliditet er på 15 % eller høyere). Departementets forslag om at man må ha dom i «alle» saker vil medføre at

voldsofre i de sivile rettssaker (altså flesteparten av sakene) vil måtte betale for spesialistvurderinger/-erklæringer selv, i hvert fall hvis det innføres stykkprisbetaling (som foreslått). Slike spesialisterklæringer er ofte svært dyre. Dette vil igjen medføre at mange ikke vil ha råd til å gå til sivil rettssak mot skadevolder, også i de større skadesakene. Departementet viser (pkt. 16.5.) til at man kan få dekket utgiftene til spesialisterklæringer etter straffeprosessloven § 237 annet ledd («Retten kan etter begjæring fra fornærmede oppnevne en sakkyndig under etterforskingen for å utrede hvilke helseskader fornærmede er påført dersom det er nødvendig for å avgjøre vedkommendes krav etter § 3.»), men dette gjelder kun for straffesakene, ikke for de sivile rettssakene (som vil bli flertallet av sakene). Så vi ser altså at også de større skade-/erstatningssakene vil komme dårligere ut med det nye lovforslaget.

I saker hvor det ikke kreves dom (lite mindretall saker) vurderer departementet «om utgifter til en aktuell spesialist bare bør kunne dekkes etter at spesialisten er godkjent av Kontoret for voldsoffererstatning.». Kontoret for voldsoffererstatning vil således få monopol/veto-rett på hvilke spesialister som i tilfelle skal brukes. De kan for eksempel velge en «streng» spesialist, eller bestemme at kvinnelig voldtaktsoffer må gå til mannlig sakkyndig til tross for at kvinnen kanskje finner dette svært vanskelig/umulig.

I en del saker er erstatningskrav ikke klare/ferdige når straffesak går for domstol. Dette gjelder særlig for menerstatning, erstatning for fremtidige utgifter og erstatning for fremtidig inntektstap. Grunnen til dette kan være flere, for eksempel at Nav-vedtak ikke er klare – det blant annet ofte lang tid å få på plass vedtak om arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd. En annen grunn kan være at det tar tid å få innhentet spesialisterklæring, som ofte er nødvendig i forhold til for eksempel menerstatning. Mange fornærmede vil ikke klare/ørke å gå til sivil rettssak etter straffesaken. Forslaget til ny lov er også på dette punkt til ugunst for de volds-utsatte.

Et annet problem er at erstatningskravene er ofte klare på forskjellige tidspunkter. For eksempel er det ofte lettere å fremme oppreisningserstatningskrav på et tidlig tidspunkt, mens krav om menerstatning og erstatning for fremtidig inntektstap ofte er klare på et betydelig senere tidspunkt, kanskje år senere (for menerstatning er det et vilkår at skadelidte først har gjennomgått medisinsk behandling, så at skaden har stabilisert seg, i tillegg tar det normalt lang tid å få spesialistvurdering for å vurdere skadens størrelse mv). Man vil dermed kunne bli tvunget til å gå til sivil rettsak flere ganger. Dette vil medføre ytterligere medisinske og økonomiske mv. belastninger for de fornærmede, jfr. det som er sagt ovenfor. I tillegg foreslås det nye regler for gjenopptak/tilleggskrav («Adgang til å fremme tilleggssøknad foreslås regulert av skadeserstatningsloven § 3-8, slik at det bare kan utbetales mer i men-erstatning eller erstatning for tap i framtidig erverv eller utgifter dersom domstolene ved en ny behandling dømmer skadevolder til å betale ytterligere slik erstatning.», jfr. høringsbrev pkt. 11.4), som vil gjøre det svært vanskelig for mange å fremme nye krav. Forslaget vil således medføre at flere ikke vil klare å gå til sivil rettsak, samt at flere ikke får full erstatning. Foreslåtte voldsoffererstatningslov også på dette punkt svekke de voldsutsattes stilling.

Foreldelsesreglene vil også kunne skape utfordringer. De forskjellige erstatningspostene foreldes forskjellig. Oppreisningserstatningskrav foreldes ofte tre år etter den straffbare hendelsen, mens menerstatning kan foreldes på et senere tidspunkt. Dersom man venter på at menerstatningskravet eller kravet for fremtidig inntektstap skal bli klart kan man risikere at oppreisningserstatningskravet i mellomtiden blir foreldet. Voldsutsatte risikerer således å

miste sine krav/rett på erstatning. En mulig konsekvens er at skadelidte tvinges til å ta ut flere saker for domstolene, først kreve oppreisningserstatning og påførte utgifter, for så å senere gå til ny sivil retts sak for å kreve menerstatning og erstatning for fremtidig inntektstap. Som allerede påpekt er det mange som ikke klarer å gå til sivil retts sak, i hvert fall ikke flere saker. I tillegg vil dette medføre store helsemessige og økonomiske mv, belastninger for de som måtte klare å gå til domstolene. I tillegg kommer de nye foreslåtte reglene mht. gjenopptak/-tilleggskrav som vil gjøre det vanskeligere å gå til sak, og å få full erstatning.

Det skal i denne forbindelse også nevnes at dersom erstatningskrav fremmes for tidlig for domstolene risikerer man å miste retten til erstatning. Dette følger av rettskraftsreglene (dersom man ikke får medhold ved dom er det få muligheter til å fremme ny sak/prøve saken på senere).

Departementet viser (pkt. 11.4.) til at det er foreslått ny straffeprosesslov (NOU 2016: 24) med forslag som departementet «går ut fra» vil bedre behandlingen av sivile kravene i straffe-saker (skjerpe kravangivelse, frist endring krav mm, rettens saksstyring mm.). Dette er imidlertid forhold/forslag som sjeldent har betydning for om et erstatningskrav er klart for domstolsbehandling eller ikke. Hvis man ikke har hatt mulighet for å få spesialisterklæring (for eksempel fordi skaden ikke er stabilisert eller spesialistene har ventetid for personundersøkelse), eller om krav om erstatning for fremtidig inntektstap ikke er klart (for eksempel fordi man Nav ikke ennå har truffet vedtak, f eks om uføre), så hjelper det lite med krav knyttet til spesifisering av krav for domstolene, rettens saksstyring mv.

Det er foreslått endringer i tvisteloven som ville kunne få betydning for voldsoffererstatnings-saker dersom disse må føres for domstolene. Spesielt den foreslåtte endringen i tvisteloven § 29-13 annet ledd om å utvide lagmannsrettens adgang til å nekte anker fremmet vil kunne få betydning for voldsorfrenes saker. Dette vil kunne medføre at man blant annet ikke får den to-instans-behandling som i dag er mulig.

Lovforslaget vil øke antallet saker for domstolene. Domstolene sliter allerede med å behandle de sakene de allerede har i dag, med begrensede ressurser, relativt lange ventelister mv. Lov-forslaget vil således forverre domstolenes allerede vanskelige situasjon. Dette vil kunne medføre lengre ventetider mm., som er det motsatte av det departementet uttaler er målet med ny lov.

Forslaget medfører at man flytter arbeidet med voldsoffererstatningssakene fra voldsoffererstatningsmyndighetene/forvaltningen til domstolene. Man kan stille spørsmål om dette er hensiktsmessig.

Mange skadevoldere har ikke penger til å betale erstatning. I disse sakene virker det ganske meningsløst å gå til retts sak, selv om det er for å få dom. Det er grunn til å tro at denne type «meningsløse» rettsaker lett vil kunne irritere dommere/domstolene, noe som vil medføre en ytterligere vanskeligere situasjon for de fornærmede, og sannsynligvis medføre at flere ikke vil gå til domstolene.

Det nye forslaget til voldsoffererstatningslov vil gjøre det praktisk sett vanskeligere å få erstatning. I dag kan hvem som helst søke voldsoffererstatning selv, enten digital fra egen stue eller ved å bruke papirsøknad. Det nye forslaget med krav til dom vil medføre at alle vil måtte ha advokat. Lovforslaget gjør mye vanskeligere og mer tungvint for de voldsutsatte, og også dette svekker dagens voldsoffererstatningsordning og de fornærmedes rettigheter.

Lovforslaget med krav om dom vil også kunne være problematisk i de situasjonene hvor det foreligger besøksforbud/kontaktforbud. Besøks-/kontaktforbud er ofte begrunnet med fare for nye straffbare handlinger mot fornærmede. Da er det meget uheldig at fornærmede må stå i sivil rettsak for domstolene med aktuelle gjerningsperson(er).

Videre vil lovforslaget med krav om rettssaker medføre økt kontakt mellom voldsutøvere og de fornærmede. Dette vil igjen øke risikoen for nye straffbare hendelser (voldshendelser mv), økt fare for hevnaksjoner osv.

Det nye lovforslaget vil medføre merarbeid for advokatene. Det er betydelig mer arbeid å ta en sak for domstolene enn å fylle ut en søknad for forvaltningen.

Departementet viser i høringsbrevet pkt. 1.4. til undersøkelse hvor flere skadelidte opplyste at de ikke ønsket å delta i intervjuet fordi de hadde lagt saken bak seg osv («På spørsmål om hvorfor potensielle informanter ikke ønsket å la seg intervju, var begrunnelsen i hovedtrekk at vedkommende hadde lagt saken bak seg og ikke ønsket å ta den frem igjen, eller at det skyldtes mer pragmatiske årsaker som at vedkommende ikke hadde tid.»). På den annen side krever departementet at de samme voldsutsatte skal gå til sivil rettsak for domstolene mot gjerningspersonen(e) for å få voldsoffererstatning, noe som er betydelig tyngre mm. enn å gjennomføre et intervju.

Departementet uttaler i høringsbrevets pkt. 1.6. at «Dette blir også trukket frem i intervju med bistandsadvokater, som forteller at de har et inntrykk av at det er vanskelig for volds ofre å gå videre før hele prosessen er gjennomført.» Som allerede påpekt vil mange ikke være i stand til å gå til sivil rettsak. Disse vil, som påpekt av departementet slite, i og med at prosessen ikke ble ferdig/gjennomført. Av høringsbrevets pkt. 1.6. fremgår også «... Videre forteller psykologer at ventetiden er en tilleggsbelastning som kan føre til ekstra stress for volds-utsatte.» Når ventetiden er et problem kan man jo bare forestille seg hvilken belastning det vil være for de voldsutsatte å gå til sivil rettsak for domstolene.

Departementet uttaler i høringsbrevets pkt. 2 «... Videre har departementet lagt vekt på at voldsutsatte skal slippe å bruke ekstra krefter på å finne informasjon og søke, og at alle som har krav på erstatning fra staten, og ønsker det, skal få det.» Så departementet ønsker at de fornærmede skal slippe å måtte finne frem informasjon, søknadsprosessen osv., men gå til rettsak – som selvfølgelig er en mye større belastning mm. – det må de.

Departementet skriver også i høringsbrevets pkt. 2 «Rask avklaring vil hjelpe skadelidte i prosessen med å legge det som i mange tilfeller har vært en traumatisk hendelse bak seg, og de vil i mindre grad få økonomiske bekymringer som følge av at de må vente på erstatningen.» Dette fremstår et noe spesielt synspunkt, tatt i betraktning de store økonomiske bekymringer/utfordringer som følger med rettssaker for domstolene.

Det skal nevnes at de fornærmede i dag har mulighet til å gå til sivil rettsak mot voldsutøver. Denne muligheten benyttes i svært liten grad. Og det er naturlige årsaker til dette; det er som allerede påpekt umulig/svært vanskelig for mange å gå til sivil sak, og dagens forvaltnings-ordning fungerer bedre enn en domstolsordning – som foreslått av departementet.

Det er også spesielle voldsområder, som æresrelatert vold, hvor det er svært vanskelig for de fornærmede å gå til sivil erstatningssak mot voldsutøverne. Et annet område er utsatte grupper som innvandrere, som ofte har dårlig språkkunnskaper, lite kunnskaper om det norske retts-systemet mv. Også svake grupper som uføretrugdede, vanskeligstilte (eks.

enkelte prostituerte mv) vil ha store problemer med å kunne gå til sivil erstatningssak. Lovforslaget vil således ramme de svakeste og mest sårbare i samfunnet.

I saker som gjelder diskriminering måtte man tidligere gå til sivil sak for domstolene når man ville kreve erstatning. Dette er i endret for relativt kort tid siden, slik at man nå ikke trenger domstolsbehandling, men kan få saken vurdert av en nemnd (som i voldsoffererstatningssaker per i dag). I forbindelse med endringene ble det uttalt (Prop. 63 L ((2018-2019) pkt. 1.2.1.): «... Saker om seksuell trakassering må i dag fremmes for domstolene. Rettspraksis viser imidlertid at svært få saker om seksuell trakassering bringes inn for domstolene. Omfanget av seksuell trakassering gjenspeiles således ikke i de sakene som bringes inn for domstolene. Det er viktig at saker om seksuell trakassering løses på et lavest mulig nivå, og det er derfor helt avgjørende at det finnes et lavterskeltilbud som er lett tilgjengelig. Departementet mener på denne bakgrunn at det er behov for et alternativ til domstolsbehandling for behandling av saker om seksuell trakassering. Dette vil gi personer som utsettes for seksuell trakassering et kostnadsfritt alternativ til domstolsbehandling, og et reelt retts- og diskrimineringsvern.». Tilsvarende uttales i pkt. 2.5.4.2. «Saker om seksuell trakassering må i dag fremmes for domstolene. Rettspraksis viser imidlertid at svært få saker om seksuell trakassering bringes inn for domstolene. Det er uklart hva dette skyldes, men departementet antar at det har sammenheng med at kostnadene ved domstolsbehandling er svært høye og at prosessene tar lang tid. Å bringe en sak inn for domstolene innebærer en ikke ubetydelig økonomisk risiko. ... En domstolsbehandling kan ikke sies å være et lavterskeltilbud, og det er flere ulike årsaker til dette. ... Dette kan for mange være tilstrekkelig til at noen vegrer seg for å fremme kravet for en domstol. For andre kan rettsaker i seg selv og forholdet til domstolene oppfattes som både litt for komplisert og til dels «skremmende», og de unnlater av den grunn å gå videre med saken. ... Uavhengig av årsak vil det uansett være slik at om man også i fortsettelsen velger domstolsporet, enten i form av en småkravprosess eller ved ordinær domstolsbehandling, så vil selve prosessinnretningen i seg selv være egnet til å avskjære for mange krav. Rettspraksis viser klart at de som utsettes for seksuell trakassering ikke benytter seg av muligheten til å fremme sin sak for domstolene. Det er derfor behov for et lavterskel-tilbud som kan gi personer som utsettes for seksuell trakassering et raskt og kostnadsfritt alternativ til domstolsbehandling, og et reelt retts- og diskrimineringsvern». Det offentlige syn på dette erstatningsområdet er også interessant for voldsoffererstatningsrettens område. Når få diskrimineringssaker ble ført for retten vil i hvert fall få voldsoffererstatningssaker bli ført for domstolene. Vi skal ikke snakke ned diskrimineringssaker, som er viktige, men svært mange voldsoffererstatningssaker er enda tyngre og vanskeligere saker. Hensynet til et lavterskeltilbud gjelder minst like sterkt for voldsoffererstatningssaker. Departementets syn mht. «svært høye» kostnader ved domstolsbehandling og økonomisk risiko gjelder også for volds-ofre dersom ordningen endres. Det er bemerkelsesverdig at det offentlige i forhold til diskriminering går fra domstolsbehandling til en forvaltningsordning (nemnd) for å få en bedre ordning (også mht. erstatning), mens man i voldsaker som gjelder drap, drapsforsøk, voldtekter, familievold, vold mot barn mm. vil gå motsatt vei. Sett opp mot departementets syn/uttalelse i forhold til erstatning ved diskriminering er det åpenbart at forslaget til domstolsbehandling av voldsaker er en klar svekkelse av dagens voldsoffererstatningsordning.

Konklusjonen blir etter dette at foreslåtte ordningen med krav til dom (som hovedregel, med unntak for ukjente gjerningspersoner mv) innebærer en omfattende svekkelse av de voldsut-sattes rettigheter/stilling på en rekke områder. Det er vanskelig å se at forslaget om krav til

dom på noen som helst måte har positive fordeler for de fornærmede. Forslaget vil medføre at langt færre voldsofre får erstatning sammenlignet med dagens ordning.

3. Pkt. 1.1. Flere få erstatning?

«Etter forslaget vil de samlede utbetalingene til voldsutsatte være på nivå med forpliktelsene etter dagens ordning. Fordelingen er i noen grad endret fordi det er et mål at alle som har rett til erstatning skal få den utbetalt automatisk, fremfor at det bare utbetales erstatning til noen av de som har krav på det, og at ordningen omfatter straffebud det i liten grad utbetales erstatning for.»

Advokatfirmaet Salomon Johansen AS mener det er bra at flere får voldsoffererstatning. Vi kan imidlertid ikke se at aktuelle lovforslag vil gi et slikt resultat. Tvert imot tror vi at dette forslaget vil medføre at færre får slik erstatning.

Vi er av den oppfatning at målet om at flere skal få voldsoffererstatning kan oppnås på andre måter, for eksempel ved å informere bedre om erstatningsordningen.

4. Pkt. 1.1, pkt. 12.1.4, 12.2.4.. Øvre og nedre beløpsgrense

«Det innebærer blant annet at den øvre grensen på 60 ganger grunnbeløpet i folketrygden (G) (6 millioner kroner) vil gjelde for alle saker der det søkes om erstatning etter ikraft-tredelsen. I tillegg foreslår departementet at den øvre grensen gis tilbakevirkende kraft for allerede behandlede saker der det foreligger dom om erstatning.»

Advokatfirmaet Salomon Johansen AS finner det bemerkelsesverdig at departementets målsetting i stor grad er å harmonisere med den generelle erstatningsretten, men ikke i forhold til størrelsen/maksbeløpet på erstatning. Mens man ellers i erstatningsretten som hovedregel ikke har noe maksimalerstatning ønsker departementet å ha en maksimalerstatning for voldsoffer-erstatningsordningen. Selv om det sannsynligvis er relativt få voldsofre som er i øvre sjikt av erstatningsskalaen er det bemerkelsesverdig at departementet foreslår å fastholde regelen, som medfører at de det gjelder ikke får dekke hele sitt tap/ikke får full erstatning. Dette, sammen med andre forslag, gir inntrykk av at departementets faktiske ønske er å kutte i utbetalingene.

Vi tenker at regelen med maksimalerstatning gjerne kan fjernes slik at alle får dekket sitt reelle tap, eventuelt at den øvre grensen settes høyere.

Vi mener at det i tilfelle en lovendring er fint at det gis tilbakevirkende kraft; men antar at dette kun vil gjelde for et relativt begrenset antall personer/saker.

«Departementet foreslår at ny lov også bør ha en øvre grense på 60 G på vedtakstidspunktet som kan fravikes i særlige tilfeller. Departementet foreslår imidlertid at grensen skal beregnes per person og ikke per skadetilfelle.»

Vi støtter en lovendring hvor maksimalerstatningsbeløp gjelde for person og ikke for skadehendelse.

«Departementet foreslår at det verken innføres et grunnfradrag eller benyttes en nedre grense for mye den voldsutsatte kan få i erstatning.»

«Departementet foreslår at det verken innføres et grunnfradrag eller benyttes en nedre grense for mye den voldsutsatte kan få i erstatning. ... Slik departementet vurderer spørsmålet i dag, er det ingen hensyn som med tilstrekkelig tyngde taler for å innføre et grunnfradrag, eller ha en nedre grense for hvor mye som utbetales i erstatning.»

Vi støtter forslaget om å fjerne den nedre grensen for voldsoffererstatning. På den annen side vil forslaget mest sannsynlig ha svært liten betydning/effekt hvis departementets forslag til lov får gjennomslag; «ingen» vil gå til sivil rettssak for slike småbeløp, og i straffesaker for domstolene blir disse kravene i dag normalt fremsatt mot voldsutøver.

5. Pkt. 1.3. Dagens system komplisert?

«Voldsoffererstatningsregelverket er komplisert og vanskelig tilgjengelig. Årsakene til dette er flere. ... Voldsoffererstatningsmyndighetene må utøve et betydelig skjønn ved rettsanvendelsen og i vurderingen av om det skal tilkjennes erstatning eller ikke. ...».

«Departementet mener det er viktig å ha et regelverk som er enkelt og tydelig slik at de voldsutsatte lett kan sette seg inn i hvilke rettigheter de har. Et enkelt regelverk er også nødvendig for å få en effektiv saksbehandling slik at de voldsutsatte raskt kan få utbetalt erstatningen fra staten. Det er dessuten viktig for at avgjørelsene skal få høy kvalitet og for at staten skal bruke minst mulig ressurser på saksbehandlingen»

Det er fint med et enkelt og tydelig lovverk, men dette må ikke komme på bekostning av de voldsutsatte, slik forslaget legger opp til.

Det skal nevnes at erstatningsrett/-saker ofte er kompliserte, men dette gjelder aller aktuelle erstatningsrettsområder, som NPE/pasientskadesaker, trafikkskadesaker, yrkesskadesaker osv. Man har i alle år fint klart å behandle slike erstatningssaker, og det tror vi både det offentlige – inklusive voldsoffererstatningsmyndighetene - og private (forsikringsselskaper mm) fint vil klare også i fremtiden.

Vi tror heller ikke man får noe lettere/enklere regelverk (eller ordening for den saks skyld) ved å tvinge alle saker inn i domstolene, kanskje tvert imot.

Satt på spissen vil foreslåtte ordening nok gjøre ordeningen enklere, med færre søknader, rett og slett fordi de fleste volds ofre ikke vil klare/orke å gå til sivil sak og i stedet droppe saken.

6. Pkt. 1.4. Betydningen av å få erstatning - dom

«I rapporten så Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress på hvordan de overlevende etter terrorangrepet på Utøya opplevde å få utbetalt voldsoffererstatning, og da hovedsakelig oppreisning. I sammendraget står det: Det viste seg at det å motta oppreisning hadde stor betydning for mange av de overlevende etter terrorangrepet på Utøya, både som en konkret, finansiell støtte som forenklet deres hverdag, og også som en symbolsk handling, ved at de opplevde at voldsoffererstatningen kommuniserte noe på vegne av staten.»

Advokatfirmaet Salomo AS vil bemerke at det å få erstatning er veldig viktig for svært mange klienter. Dette både for å få en form for annerkjennelse, men selvfølgelig også økonomisk og helsemessig. Problemet er at lovforslaget ikke vil føre til et slikt resultat. Lovforslaget vil etter vår mening medføre at færre får voldsoffererstatning, som igjen vil gå

ut over de voldsutsatte. Dette an igjen få en rekke konsekvenser, som at noen fornærmede vil bruke lenger tid på å komme seg tilbake i arbeidsaktivitet mm.

«I rapporten Virkningene av voldsoffererstatning fremgår det at helhetsinntrykket er at det betyr mye for de voldsutsatte å motta voldsoffererstatning. Samtidig fremgår det at voldsoffererstatning gjerne kommer i andre rekke, og at de som har fått dom i saken gjennomgående ser ut til å oppleve dommen som en viktigere anerkjennelse, jf. punkt 5.5 side 21.»

Vi er enige i at dom, vel å merke med domfellelse av gjerningspersonen(e), generelt er veldig viktig for de fornærmede. Men det å få voldsoffererstatning er også svært viktig for veldig mange voldsutsatte. Problemet er som tidligere nevnt at de fleste voldsutsatte ikke selv vil klare å gå til sivil erstatningssak mot skadevolder. En ting er å «henge på» i en straffesak, hvor politiet kjører saken og det ikke er noen risiko mv (hvor man kan forklare seg uten at tiltalte er til stede i rettsalen, man kan gå når man er ferdig med sin forklaring osv), noe helt annet er gå til sivil sak for domstolene (med de medisinske og økonomiske belastningene dette medfører mm).

7. Pkt. 1.5. Lite kjent ordning

«Etter departementets syn er det uheldig om det bare er de som er best informert som får erstatning. En offentlig erstatningsordning bør være tilstrekkelig kjent til at de som har rett til erstatning og som ønsker at staten utbetaler beløpet, får erstatning.»

Salomon Johansen AS er enig i at gjeldende voldsoffererstatningsordningen er for lite kjent blant befolkningen. Her har staten ikke vært flinke nok til å informere mm. Det bør etter vår mening gjøres grep for å informere bedre om erstatningsordningen.

Vi er av den oppfatning at lovforslaget ikke vil gjøre ordningen mer kjent, i hvert fall ikke i positiv/betydelig grad.

8. Pkt. 1.6. Lang ventetid

Advokatfirmaet Salomon Johansen AS er helt enig med departementet i at dagens saksbehandlingstid er altfor lang. Det er meget uheldig at voldsskade må vente rundt 1 ½ år (omtrent 6 måneder i saker med erstatning i straffedom) for å få erstatning. For mange innebærer den lange saksbehandlingstiden at livet blir satt på vent, økt belastning mm. De voldsutsatte som har rett på erstatning bør få denne utbetalt langt raskere enn i dag.

Vi mener det offentlige må sette inn tiltak, som flere ansatte, for å få ned ventetiden i saker uten dom. I saker med dom i straffesak bør de fornærmede få utbetalt domstolstilkjent erstatning med en gang, slik departementet legger opp til.

Det er viktig at en lovendring mht. saksbehandlingstid ikke medfører svekkede rettigheter for de voldsutsatte.

«Å måtte bruke tid og krefter på å klage og vente på klagebehandlingen kan være en belastning for brukerne.»

Vi er enig med departementet i at det å klage/vente på klagebehandling ofte er en belastning for de voldsutsatte. Uttalelsen synes relativt bisarr sett i forhold til at departementet samtidig

mener/foreslår at de samme brukerne i stedet skal måtte gå til sivile rettsaker for domstolene for å få voldsoffererstatning, som åpenbart er en mye større belastning/påkjenning osv.

9. Pkt. 1.8. Statens utgifter med ordningen

«I 2016 var utbetalingene på 410 millioner kroner, ... Av Meld. St. 29 (2016–2017) Perspektivmeldingen 2017 fremgår det at det vil være lite rom for nye offentlige utgifter i fremtiden og at det er nødvendig med en tydeligere prioritering. ...»

Det synes som om departementets mål i stor grad er å redusere statens utgifter. Det er sterkt beklagelig at dette skal gå ut over voldsutsatte, ofte mennesker i en svært vanskelig situasjon.

Vi stiller for øvrig spørsmål ved om/hvor mye staten vil spare ved de foreslåtte endringene. Og skulle eventuelle besparelser være større bekrefter jo det bare at mindre utbetales til de voldsutsatte, altså at voldsoffererstatningsordningen endres til ugunst for de fornærmede. Det å flytte sakene fra forvaltningen til domstolene vil sikkert kunne medføre besparelser i forvaltningen, men det vil medføre større utgifter for domstolene, med behov for flere ansatte mm, og lønningene for dommere er neppe lavere enn for saksbehandlere mv i forvaltningen.

Hvis voldsutsatte ikke får erstatning – for eksempel fordi de ikke kan gå til sivil rettsak - er det grunn til å anta at noen vil måtte motta ytelser fra NAV, eksempel sosialhjelp og sykepenger. En endring av voldsoffererstatningsloven til ugunst for de utsatte kan også medføre at flere bruker lengre tid på å komme seg tilbake i arbeid, som igjen vil ha negative samfunns-økonomiske virkninger.

Departementet viser til at utbetalingene i 2016 var på totalt 410 millioner. Vista Analyse har i rapport «Samfunnsøkonomiske kostnader av vold i nære relasjoner» (2012/41) sett på hva vold koster samfunnet. I forhold til vold mot («kun») kvinner uttales blant annet «Nåverdien av det fremtidige produksjonstap for de kvinnelige voldsopfrene i 2010, sett fra 2010, er dermed mellom 19 milliarder kr og 25,3 milliarder kr. ... Bruker vi en rente på 2 prosent vil fremtidige produksjonstap telle mer og nåverdien i 2010 av fremtidig produksjonstap blir på 25,9 til 34,6 milliarder kr. ... Beregningen er usikre og basert på forutsetninger om omfang og konsekvens på kort og lang sikt. I og med vi kun har regnet på produksjonstapet for den gruppen kvinner som er hardest rammet, vurderer vi konsekvensene av volden slik den er beskrevet i de tre kategoriene over som et forsiktig anslag, ... I tillegg kommer mørketall og produktivitetstap knyttet til den andelen kvinner som møter en mer moderat vold. Denne gruppen kan også være utsatt for kortere perioder med sykemeldinger eller fravær fra arbeid som følge av volden de møter. Dersom vi regner dette om til en årskostnad der vi forutsetter at kostnadene fordeles med samme beløp over de neste 30 årene, får vi en årskostnad i 2010 på mellom 1 mrd kroner og 1,4 mrd kroner...». I tillegg kommer selvfølgelig utgiftene mht. vold mot barn og vold mot menn. Sett i en større sammenheng er 410 millioner således et relativt begrenset beløp/utgift.

10. Pkt. 2 – samordning med alminnelig erstatningsrett

«En forutsetning for å få dette til er, etter departementets vurdering, at tilnærmet alle ulikheter mellom alminnelig erstatningsrett og ordningen for erstatning fra staten blir fjernet.»

«Selv om tanken er at ny ordning skal følge alminnelig erstatningsrett, foreslår departementet at det ikke utbetales mer enn 60 G (6 millioner kroner per 3. september 2020) i erstatning per person per sak, men at staten i særlige tilfeller kan utbetale mer, jf. punkt 12.»

Som påpekt er et spesielt at departementet vil samordne voldsoffererstatningsordningen med alminnelig erstatningsrett, men med unntak for maksimalerstatningen som skal opprettholdes, til ugunst for de voldsutsatte. Dette underbygger som nevnt at et av målene med forslaget er å spare penger, som igjen vil ramme de voldsutsatte.

«Dette må ses i sammenheng med de positive konsekvensene et enkelt regelverk har for brukere og samfunnet generelt.»

Det er fint med et enkelt regelverk, men endring/nytt regelverk må ikke medføre negative konsekvenser for de voldsutsatte, slik forslaget i denne saken gjør. Forslaget som er fremsatt er klart til ugunst for voldsutsatte, og vil medføre en dårligere voldsoffererstatningsordning enn det vi har i dag.

«Videre foreslår departementet at erstatningen ikke bør settes ned på grunn av skadevolders alder, utilregnelighet eller andre forhold på skadevolders side.»

Dette tilsvarer dagens ordning, noe som etter vår mening bør gjelde også videre.

11. Pkt 2. Innskrenking anvendelsesområde/sakstyper

«Departementet foreslår i punkt 5 at virkeområdet utelukkende knyttes til konkrete straffebud. Det foreslås at staten i fremtiden skal utbetale like mye i erstatning som i dag, men at virke-området innskrenkes noe, og at det i stedet sikres at alle som har rett til erstatning faktisk får det.»

Departementet erkjenner i høringsbrevet at anvendelsesområde/sakstyper som skal gi rett til erstatning innskrenkes med den nye ordningen, hvilket igjen vil medføre en svekking av de fornærmedes rettigheter.

Vi stiller et stort spørsmålstegn ved om foreslåtte endring vil medføre at «alle»/flere får erstatning, og at staten vil utbetale like mye erstatning. Tvert imot tror vi at de foreslåtte endringene, spesielt kravet om at mange må gå til sivil rettssak mot skadevolderen, vil føre det motsatte, nemlig at færre får erstatning/lavere erstatningsutbetaling for staten.

12. Pkt 2. Pkt. 10. Erstatning for personlige eiendeler

«Det foreslås at det ikke lenger utbetales erstatning for eiendeler den voldsutsatte hadde på seg.»

«Departementet foreslår at det utbetales erstatning for skade på person etter skadeserstatningsloven § 3-1 og inntektstap til barn etter § 3-2 a, menerstatning etter § 3-2,

erstatning for en persons død etter § 3-4 og oppreisning etter § 3-5, men at det ikke gis erstatning for tingskade. ... Departementet foreslår på denne bakgrunn at tingskade og annen formuesskade ikke dekkes når staten trer inn og betaler erstatning til voldsutsatte.»

Departementet foreslår å fjerne muligheten for å få erstatning for tingskader mht. gjenstander voldsofre hadde på seg (gjeldende rett: «Etter voldsoffererstatningsloven § 8 ytes det imidlertid erstatning for skade på vanlige klær, proteser og andre personlige bruksting som skadelidte hadde på seg da skaden ble voldt. Dette vil typisk være briller, en klokke eller telefon.»), jfr. pkt. 10.1.3.).

Departementet foreslår generelt å samordne voldsoffererstatningsordningen med alminnelig erstatningsrett. Skadeserstatningsloven/alminnelig erstatningsrett gir imidlertid rett til erstatning for tingskader (skadeserstatningsloven kap. 4; «Kapittel 4. Erstatning for tingskade og annen formuesskade»).

Det blir for øvrig noe merkelig, og tungvint, dersom fornærmede skal gå til sivil erstatnings-sak mot skadevolder, for så å måtte forholde seg til Kontoret for voldsoffererstatning for en del av kravet (personskaden) og skadevolder eller Statens innkrevingsentral for den andre delen av kravet (tingskadene).

Forslaget medfører en svekkelse av dagens ordning/rettigheter hvor fornærmede kan få erstattet (visse) personlige eiendeler av voldsoffererstatningsmyndighetene.

13. Pkt. 2. Erstatning for hendelser i utlandet

«Departementet foreslår i punkt 14 at det bare utbetales erstatning for handlinger skjedd i utlandet dersom straffesaken er behandlet av en norsk domstol og den voldsutsatte har bopel i riket.»

Nordmenn utsatt for voldshendelser i utlandet kan i dag i visse tilfeller få voldsoffererstatning fra norsk voldsoffererstatningslov, blant annet avhengig av tilknytningen til Norge og om det i landet hvor den straffbare hendelsen fant sted finnes en tilsvarende voldsoffererstatnings-ordning. Forslaget om norsk domstolsbehandling betyr en betydelig svekkelse av gjeldende voldsoffererstatningsordning.

14. Pkt 2. Stille gjerningsperson vil ansvar

«Ett av hovedmålene ved forslaget til ny lov er å sikre at skadevolder stilles til ansvar for sine handlinger.»

Advokatfirmaet Salomon Johansen AS støtter synet om at skadevoldere i størst mulig grad bør stilles til ansvar for sine handlinger. Voldsoffererstatningsordningen bør imidlertid ikke endres på en slik måte (som forslått) at dette går ut over de fornærmede. Staten bør etter vår mening se nærmere på muligheten for økt regress mot skadevolderne mv.

15. Pkt 2. Søknadsfrist – foreldelse

«I punkt 16.1 foreslår departementet å innføre en søknadsfrist som kan erstatte dagens uoversiktlige regler om foreldelse. Departementet foreslår at fristen settes til tre måneder etter at rettskraftig dom er falt i saken mot skadevolder. I saker der skadevolder er død,

ukjent, under 15 år eller utilregnelig, foreslås det at den voldsutsatte fremsetter søknad om erstatning til Kontoret for voldsoffererstatning. Departementet drøfter i punkt 16.1.4 hvilken frist som bør gjelde i disse sakene og foreslår at fristen settes til enten seks måneder eller ett år etter at det foreligger endelig påtaleavgjørelse i saken.»

Vi mener at dagens foreldelsesordning bør videreføres som det er. De foreslåtte fristene er for øvrig alt for korte.

I saker som gjelder mindreårige vil barnet/ungdommen være prisgitt verge/midlertidig verge og at de følger opp sakene. De foreslåtte frister, som er korte, vil kunne medføre at mindreårige med verger/midlertidige verger som ikke følger opp sakene vil kunne miste retten til erstatning.

Departementet foreslår en meldefrist på 3 måneder etter at mindreårige har fylte 18 år. Det er grunn til å spørre hvem skal passe på at den mindreårige får kunnskap om kravet/fristen når man blir myndig. Hva om foreldrene ikke følger opp, eller glemmer fristen etter flere år (eks. tilkjent erstatning når 7 år gammel, hvem informerer fornærmede når han er 18?)? I de saker hvor det er oppnevnt midlertidig verge for den mindreårige, for eksempel i familievoldssaker, kan det oppstå problemer dersom midlertidig verge slutter eller tas ut av saken. Man kan risikere at ingen passer på fristen/informerer skadelidte om saken når vedkommende blir myndig.

På strafferettens område er trenden å forbedre/utvide foreldelsesreglene for barn og ungdom. Aktuelle lovforslag går motsatt vei, til ugunst for mindreårige/de yngste voldsutsatte.

Annen forvaltning og domstol klarer fint å forstå og bruke gjeldende foreldelsesregler, vi mener at det må man fint også (fortsatt) kunne klare i voldsoffererstatningssakene.

Forslaget er også på dette punkt et unntak fra det departementet sier er et hovedmål, nemlig å samkjøre med alminnelig erstatningsrett (hvor vanlige foreldelsesregler gjelder, som i dagens voldsoffererstatningsordning).

Vi mener forslaget forverrer de fornærmedes rettigheter i betydelig grad.

16. Pkt. 2. Fjerning Erstatningsnemnda for voldsofre

«I punkt 17 foreslår departementet at klagebehandlingen i saker uten dom følger det alminnelige forvaltningssporet og behandles av Statens sivilrettsforvaltning i stedet for av egen nemnd.»

Advokatfirmaet Salomon Johansen AS er imot forslaget om krav om dom i alle saker (med visse unntak mht ukjente gjerningspersoner mv). Vi mener at Erstatningsnemnda for voldsofre bør opprettholdes. Nemnda har betydelig juridisk ekspertise mv.

Vi mener imidlertid at Erstatningsnemnda for voldsofre bør styrkes med medisinsk kompetanse, altså at en av medlemmene bør ha medisinfaglig bakgrunn, slik det var tidligere.

17. Pkt. 5. I hvilke saker/tilfeller skal man få voldsoffererstatning

Departementet foreslår en betydelig innskrenking av sakstypene hvor man kan få voldsoffererstatning, hvilket ikke er til gunst for voldsutsatte. Følgende sakstyper foreslås fjernet (og vil i tilfelle ikke gi voldsutsatte rett til erstatning):

§ 155 (vold, trusler, skadeverk eller annen rettsstridig adferd mot offentlig tjenesteperson)

§ 168 (brudd på oppholds- og kontaktforbud eller beslutning om båndlegging)

§ 237a (grov smitteoverføring)

§ 251 (tvang)

§ 254 (frihetsberøvelse)

§ 261 (omsorgsunndragelse)

§ 263 (trusler)

§ 265 (særskilt vern for enkelte yrkesgrupper)

§ 266 (hensynsløs atferd)

§ 271 (kroppskrenkelse)

§ 280 (uaktsom forvoldelse av betydelig skade på kropp eller helse)

§ 288 (hensettelse i hjelpeløs tilstand mv.)

§ 297 (seksuell handling uten samtykke)

§ 298 (seksuelt krenkende atferd offentlig eller uten samtykke)

§ 305 (seksuelt krenkende atferd mv. overfor barn under 16 år)

§ 311 (fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller fremstilling som seksualiserer barn)

§ 327 (ran)

Listen er lang, og omfatter flere viktige områder, hvor skadelidte burde kunne få voldsoffererstatning – for eksempel seksuell handling uten samtykke, fremstilling av seksuelle overgrep mot barn mv og ran.

Det er alvorlig at departementet foreslår å fjerne rettsområder som ofte ligger nært opp til de mest alvorlige straffesakene vi har. Vi ser at en del familievoldssaker justeres «ned» til straffeloven § 271 (kroppskrenkelse). Videre ser man at noen voldtektssaker endres til seksuell handling uten samtykke (straffeloven § 297), som også med det nye forslaget ikke vil gi rett til voldsoffererstatning. Tilsvarende saker om nettovergrep som endres til straffeloven §§ 266, 298 og 305, som også vil medføre en endring til ugunst for de voldsutsatte.

Brudd på besøksforbud/kontaktforbud medfører ofte store problemer/påkjenninger for voldsutsatte. Dette er saker hvor man etter vår mening bør styrke sanksjonsmulighetene, ikke fjerne retten til voldsoffererstatning.

Vi mener for øvrig at det er uheldig om påtalemyndighetenes koding av saken skal være avgjørende mht. retten til voldsoffererstatning. Etter vår mening bør sakens faktiske innhold være det som bør være avgjørende.

Lovforslaget innebærer også på dette punkt en betydelig svekkelse av voldsoffererstatningsordningen og en forverret situasjon for de voldsutsatte.

18. Pkt. 6. Pkt. 10. Hvilken personkrets skal kunne få erstatning

«Søsken anses ikke som etterlatt etter skadeserstatningsloven og har derfor i utgangspunktet ikke rett på erstatning fra skadevolder. ... Det kan likevel komme tilfeller der barn som er vitne til vold ikke får erstatning etter alminnelige erstatningsrettslige regler, men ville fått det etter dagens voldsoffererstatningslov.»

«Dersom erstatning til etterlatte følger regelen i skadeserstatningsloven § 3-4, vil søsken til drepte ikke lenger kunne få oppreisning, ettersom søsken ikke er nevnt i skadeserstatningsloven § 3-5 tredje ledd.»

I og med at departementet foreslår en endring hvor man vil legge seg opp mot alminnelig erstatningsrett/skadeserstatningslovens system vil forslaget medføre at flere barn (søsken) ikke vil få voldsoffererstatning.

Vi støtter ikke forslaget om å endre dagens voldsoffererstatningsordning til ugunst for etterlatte søsken. Dette er en sårbar gruppe som bør få erstatning etter alvorlig hendelse (drap).

«Etter alminnelige erstatningsrettslige regler vil ikke personer som blir skadet når de bistår politiet ha krav på erstatning, med mindre de også er fornærmede eller anses som direkte skadelidt i en «tredjepersonssak». Etter forslaget til ny lov vil disse således normalt ikke få erstatning.»

Igjen foreslår departementet å endre dagens lovgivning til det verre. Nå tror ikke vi at dette punktet har så veldig stor betydning, det er nok ikke så mange saker, men det er fortsatt en endring til ugunst for de det gjelder.

«Den som har fått personskade i forbindelse med hjelp til ofre for en straffbar handling, vil i enkelte tilfeller også kunne få erstatning etter alminnelige erstatningsrettslige regler, men grensene er snevrere enn etter dagens voldsoffererstatningslov.»

Færre personer som hjelper ofre for kriminelle handlinger vil kunne få voldsoffererstatning. Lovforslaget svekker dagens ordning.

19. Pkt. 7. Beviskrav

Beviskravet i voldsoffererstatning er klar sannsynlighetsovervekt. Det er vårt klare inntrykk at voldsoffererstatningsmyndighetene har vurdert beviskravet strengere og strengere de siste årene, og at det i dag stilles et for strengt (feil) krav. Tall fra Kontoret for voldsoffererstatning viser at innvilgelsesprosenten i voldtektssaker som er henlagt av politiet de siste fem år har falt årlig (se graf: https://www.nrk.no/norge/faerre-far-voldsoffererstatning_-_foles-veldig-urettferdig-1.15089088):

2015: 38 %

2016: 32 %

2017: 26 %

2018: 16,4 %

2019: 9,4 %

Med andre ord; færre og færre voldtatte får voldsoffererstatning, trenden er konstant nedadgående. Dette er bemerkelsesverdig tatt i betraktning at samme lov/vilkår gjelder for alle årene. Tallene gir grunn til å stille (i hvert fall) to spørsmål; hvorfor får færre og færre voldtatte erstatning (når man bruker samme lov/vilkår), og hva slags voldsoffererstatningsordning skal vi ha (hvor lett/vanskelig skal det være for voldtatte å få erstatning)?

Tallene bekrefter etter vår mening at voldsoffererstatningsmyndighetenes praksis mht. bevis-kravet er for strengs/beviskravet brukes feil.

20. Pkt. 11.4. pkt. 16.5. Tilleggserstatning - gjenopptagelse

«Adgang til å fremme tilleggssøknad foreslås regulert av skadeserstatningsloven § 3-8, slik at det bare kan utbetales mer i menerstatning eller erstatning for tap i framtidig erverv eller utgifter dersom domstolene ved en ny behandling dømmer skadevolder til å betale ytterligere slik erstatning.»

«Etter departementets syn er det uheldig at en sak kan tas opp igjen flere ganger. Departementet antar at ... skadelidte ... er tjent med at saken blir avsluttet, og at det settes et punktum for saken på et så tidlig tidspunkt som mulig.»

«En annen følge av forslaget om at ny ordning skal følge alminnelig erstatningsrett, er at dagens praksis om å behandle tilleggssøknader vil bli innskrenket. Som foreslått i punkt 11.4 bør tilleggssøknader bare aksepteres i den grad det foreligger ny dom i medhold av skadeserstatningsloven § 3-8. I saker der det er gjort unntak fra kravet om dom, foreslås det at Kontoret for voldsoffererstatning bare skal behandle saken på nytt dersom vilkårene i skadeserstatningsloven § 3-8 er oppfylt.»

Etter dagens voldsoffererstatningsordning kan skadelidte søke om erstatning så mange ganger man ønsker, for eksempel dersom man har et nytt erstatningskrav/tilleggskrav, Dette kan være aktuelt for eksempel om skaden(e) er større enn opprinnelig antatt, man får nye eller forlenget behandlingsutgifter osv. Departementets forslag medfører en betydelig forverring. For det første vil man kreve/tvinge de voldsutsatte til å gå til ny sivil retts sak, noe de ofte ikke er i stand til (av medisinske grunner, økonomiske årsaker mv). For det andre er det i skades-erstatningsloven en «terskel» som gjør det vanskeligere å få (mer) erstatning, jfr. skades-erstatningsloven § 3-8's vilkår om «rokker ved det som ble lagt til grunn for oppgjøret» og «klar sannsynlighetsovervekt for at dette vil gi rett til en vesentlig høyere erstatning». En endring av voldsoffererstatningsloven på dette punkt vil således medføre at «mindre» erstatningskrav ikke vil kunne erstattes. De voldsutsatte vil bl.a. ikke få full erstatning.

Vi stiller spørsmålsteget ved at departementet «antar» at de skadelidte er tjent med at sakene avsluttes, når de skadelidte ikke får riktig/full erstatning.

Departementet synes det er uheldig at voldsutsatt skal kunne søke det offentlige om erstatning flere ganger («Det er i dag praksis for å godta tilleggssøknader om voldsoffererstatning der-som den voldsutsatte har hatt ytterligere tap etter mottatt erstatning. Etter departementets syn er det uheldig at en sak kan tas opp igjen flere ganger.», jfr. pkt. 11.4). Argumentasjonen/-standpunktet fremstår etter vår mening som noe merkelig og

inkonsekvent, når de samtidig krever/forlanger at voldsutsatte etter ny ordning skal søke domstolene om erstatning flere ganger («Departementet foreslår at skadelidte i ettertid skal kunne fremme krav for domstolene dersom det ikke var mulig å fremme dette da resten av erstatningskravet ble behandlet...»), pkt 11.4).

Forslaget medfører på dette punkt en betydelig og alvorlig svekkelse av gjeldende voldsoffer-erstatningsordning.

21. Pkt. 13.1.4. Yrkesskader

Det er foreslått at voldsoffererstatning ikke skal gis for «erstatningsposter som kan utbetales etter yrkesskadeforsikringsloven». Dette betyr at dersom voldsutsatte ikke får dekket sitt hele tap av yrkesskadeforsikringsordningen (for eksempel på grunn av ordningens standardisering) så vil man heller ikke få resttapet dekket av voldsoffererstatningsordningen. Også på dette punkt er lovforslaget en forverring av dagens ordning.

22. Pkt. 16.5. Forskuddsutbetaling

«Departementet foreslår at det etter ny ordning ikke skal kunne utbetales forskudd og at tilleggssøknader bare aksepteres i den grad det følger av skadeserstatningsloven § 3-8.»

Departementet foreslår å fjerne muligheten man har etter dagens ordning mht. forskuddsutbetaling.

Selv om denne reglen sannsynligvis brukes relativt lite i dag medfører forslaget en svekkelse av gjeldende voldsoffererstatningsordning.

23. Pkt. 18. Fri rettshjelp

«Departementet foreslår å innføre stykkprisbetaling for fri sakførsel i erstatningssak mot skadevolder. ... Departementet foreslår å benytte samme stykkprisbetaling som i stykkprisforskriften § 10 om stykkpris for fornærmedes advokat i hoved-/ankeforhandling i straffesaker.»

Sivile erstatningssaker for domstolene er ofte veldig tidkrevende. I motsetning til i straffesaker hvor påtalemyndighetene i stor grad bidrar med å klargjøre faktum, går gjennom straffeansvar – med betydning for erstatningsansvaret, ordner mht. bevis – herunder fører vitner osv, vil advokater i sivile rettssaker måtte ordne alt selv. Man ser av sivile erstatningssaker på andre rettsområder, typisk trafikkskadesaker og yrkesskadesaker, at sivile (erstatnings)saker er meget tidkrevende og medfører mye advokatarbeid med tilhørende høye advokatutgifter. En sivil erstatningssak vil ofte gå over 1-3 dager, og en stykkprisdekning vil i utgangspunktet kun dekke et mindre antall timer. Man risikerer derfor at mange advokater ikke vil ta på seg slike oppdrag.

Advokatfirmaet Salomon Johansen AS er imot forslaget fordi forslaget forverrer dagens dekningsmuligheter og dermed rammer de voldsutsatte.

24. Pkt. 11.4. Bistandsadvokater er dårlige advokater?

”Departementet antar dessuten at det at voldsutsatte bare får erstatning fra staten for de kravene domstolene har avsagt dom for, i seg selv vil medføre at skadelidte og bistandsadvokatene i større grad vil fremme erstatningskravet i straffesaken og sørge for at det allerede da er godt belyst og dokumentert.”

Departementet insinuerer at bistandsadvokater ikke fremsetter erstatningskrav som er klare, og at bistandsadvokater ikke sørger for at erstatningskravene er tilstrekkelig belyst/-dokumentert. Vi kan ikke se at påstanden er begrunnet eller dokumentert, og finner det beklagelig at mange dyktige advokater dømmes på denne måten.

25. Egne forslag til endringer

Det foreslås at det foretas en gjennomgang av voldsoffererstatningsmyndighetenes forståelse/-bruk av beviskravet, som synes å være for streng/feil, jfr. tall mht. innvilgelsesprosenten i voldtektssaker uten dom fra Kontoret for voldsoffererstatning.

Det foreslås at voldsoffererstatningsmyndighetene tilføres ytterligere medisinsk kompetanse, herunder at ett av medlemmene i Erstatningsnemnda for voldsofre skal ha slik kompetanse. I denne forbindelse foreslås at voldsoffererstatningsmyndighetene knyttes nærmere NPE, som allerede har betydelig medisinsk kompetanse samt til NKVTS og andre tilsvarende fagmyndigheter.

Det foreslås å styrke voldsoffererstatningsmyndighetene (ansatte mm) slik at saksbehandlingstiden blir kortere.

Med vennlig hilsen

Thomas Benestad
advokat

telefon: 99 41 45 04

e-post: benestad@salomon-johansen.no